

analysed. Axiological richness of intellectual game is underlined. Comparison and motivational analysis are pointed out as the cognitive focuses of intellectual game verbalization. The strategic peculiarities of intellectual game are determined. Intellectual game is interpreted as a variation of conflict competitive strategy, while challenges, threats and boasting are listed as its typical speech acts. Such means of movie characters' cognitive activity verbalization are singled out as axiological statements, language game, riddles and coded messages and their decoding. The prospects of further research are drawn.

Key words: intellectual game, cognitive activity, verbalization, language personality, discourse, movie texts.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Васько Р. В.

УДК 802.5:413.164

В. Л. Вигівський

СТИЛІСТИЧНЕ РОЗШАРУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОМОФРАЗ ТА ЇХ СТИЛІСТИЧНІ ТИПИ

Актуальність обраної теми статті зумовлена необхідністю всебічного аналізу явища омофразії, яке є досить поширеним, але недостатньо вивченим, зокрема, стилістичного аспекту функціонування омофраз. Омофразія – прояв асиметричного дуалізму лексичного знаку, що полягає у формальній збіжності словосполучень, які належать до різних класів: вільних (ВС), фразеологічних (ФС), термінологічних (ТС). Омонімічність форм та переосмислення значення у різних класах словосполучень є обов'язковою умовою реалізації омофразних відношень. Військова омофразія ще не була об'єктом окремих лінгвістичних досліджень. Комунікативно-обумовлені потреби професійного колективу військових службовців компенсувати експресивну нейтральність термінів як на професійному, так і на побутовому рівнях спричиняють виникнення військових омофраз (ВО). Метою даної статті є з'ясування функціонально-стилістичних особливостей ВО, що виявляються на тлі співвідношення стилістично нейтральних та конотативних значень з урахуванням функціонально-мовленнєвої диференціації літературної мови.

З точки зору стильової належності омофрази військової лексики, що вступають у відношення омофразії з ВС і ФС, доцільно поділити на дві основні групи: спеціальна галузева лексика (літературна) та жаргонізми (професіоналізми).

Більшість ТС військової лексики, які не мають омофраз у класах вільних та фразеологічних словосполучень, є стилістично-нейтральними, наприклад, *strong defence* (міцна оборона), *broad offensive* (широкий наступ), *diving bomber* (бомбардувальник, що пікірує), *entrenching machine* (механізм, що рие траншеї), *combat readiness* (бойова готовність) та ін.

Військові фразеологізми-омофрази бувають стилістично-нейтральними значно рідше. Це словосполучення типу *single file* – колона по одному, *ready room* – приміщення для чергових екіпажів (обслуги); *main spring* – спускова пружина, *great coat* – шинель, *iron bomb* – звичайна авіабомба, *soft ground* – заболочена або пісчана місцевість та ін.

Більше двох третин омофраз військової лексики належать до жаргонізмів (професіоналізмів). За І. Р. Гальперінім, критерієм розмежування професіоналізмів та жаргонізмів вважається ступінь прозорості смислового змісту слова. Якщо слово з точки зору його значення легко розшифровується, але вживається у певній галузі суспільної діяльності, то ми маємо справу з професіоналізмом. Якщо ж значення слова, що вживається у певному професійному колективі, ніяк не мотивується та ледве розшифровується, то це жаргонізм [1, с. 17].

Проблемами розмежування професіоналізмів та жаргонізмів займалися і інші провідні мовознавці [2; 3 та ін.]. Вони підкреслювали орієнтовний, приблизний характер стилістичної диференціації слів та словосполучень такого типу.

На нашу думку, з тим, щоб уникнути будь-яких суперечностей на предмет з'ясування ступеня прозорості смислового змісту словосполучень професійної лексики, які безперечно виникають з огляду на різноманітність його тлумачень різними вченими лінгвістами, вважаємо за доцільне використовувати для стилістичної ідентифікації військових омофраз термін – професійні жаргонізми (ПЖ). Це дозволить нам більш коректно розрізняти з одного боку, загальнонавчівані військові терміни як прошарок спеціальної стилістично-нейтральної лексики і з іншого боку, експресивно-забарвлену фахову фразеологію – ПЖ, використовуючи у якості критерія розрізнення їх функції та особливості дискурсивних реалізацій.

Для окремих військових жаргонізмів притаманним є вільний характер номінації з відносно невисоким ступенем експресивності, наприклад: *blue scarf* – піхотинець, *old gentleman* – генерал, *new look* – нова форма одягу, *hot drop* – скид ракети з носія з працюючим двигуном тощо.

Переважає більшість військових жаргонізмів поряд з невимушеним характером номінації відзначаються високим ступенем експресивності [4, с. 59]: *herring bone* – шеврон, *laundry bag* – парашут, *cement mixer* – військова вантажна автомашинa, *fish net* – маскувальна (камуфляжна) сітка, *sailor's blood* – мазут, *break barracks* – бути у самовільній відлучці, *sardine can* – підводний човен, *bath tub* – коляска мотоцикла та ін.

За В. В. Балабіним, це «ненормативні або напівофіційні лексико-фразеологічні одиниці термінологічного характеру, що вживаються вузьким колом фахівців переважно у розмовній мові» [5, с. 37].

При цьому, ми вважаємо доцільним вказати на некоректність терміну «військовий сленг». Військові фразеологізми, на нашу думку, варто розглядати як ПЖ на тій підставі, що сленг не обмежується ніякою професійною приналежністю та вживається різними представниками мовної спільноти.

Багато ПЖ мають гумористичний або іронічний характер: *mythological message* – метеозведення, *horizontal engineering* – сон; *Dear Pop* – письмовий рапорт командира частини; *Dear John* – лист, одержаний солдатом від дружини або нареченої з проханням про розлучення або з повідомленням про вихід заміж за іншого; *Costly Farces* «фарси, що дорого коштують» (Coastal Forces) – берегові сили оборони; *picture gallery* – татуйований солдат і т.п.

Деякі жаргонні словосполучення з гумористично-іронічним забарвленням, які активно вживають військовослужбовці, означають не суто військові поняття, а предмети повсякденного побуту, наприклад, *air-conditioned* – дірявий (e.g. *air-conditioned socks*); *bug-trap* – ліжко та ін.

Значна частина жаргонних омофраз належить до евфемізмів (знову ж таки з іронічним забарвленням): *advance in a different direction* – відступати; *answer the last roll call* – бути вбитим; *collect lead, get a packet* – бути застреленим тощо.

За стилістичним критерієм у процентному відношенні матеріал дослідження (військові омофрази [6; 7]) охоплюють 71,8% ПЖ, що функціонують у таких жанрах військового дискурсу як художня та публіцистична література, газетна публіцистика, а також у сільових жанрах інтернет-спілкування:

Blair's intention, sources say, was to move Clinton into a «gray area» where ground troops were at least a possibility (тактична або стратегічна дилема // [8]).

Bratge insisted that the American tanks were getting closer every minute. Lieutenant May told him: «Don't soil your underwear. Those tanks are heading toward Bonn» (не впадати в паніку // [9]).

«He's a climber who did all the «ticket punches» on his way up. I don't think too highly of Schwartzkopf» (просування по службі лише завдяки бравій зовнішності // Інтернет-ресурс [10]).

«Some people have to have their nose rubbed in the dog pile before they are willing to believe the manure actually stinks. Chris «Meatwad» Matthews needs a one-way ticket to Fallujah» (небезпечне завдання // Інтернет-ресурс [11]).

Спеціальна галузева лексика вміщує 28,2% військових омофраз, що функціонують у художній та публіцистичній літературі та у матеріалах різних жанрів та стилів, що спеціально створені для публікації в Інтернеті.

Стилістично-нейтральні ВО складені терміни значно поступаються у кількісному відношенні військовим омофразам – ПЖ, відрізняючись від них як за функцією, так і за сферою функціонування. Функціонально термінологічні словосполучення-омофрази є інформативними одиницями, елементами спеціальної мовної підсистеми для точного і недвозначного номінування військових денотатів.

Динаміка процесу професійної співпраці, виникнення різноманітних соціальних ситуацій у функціонально розгалуженому армійському колективі потребує відповідної мовної регуляції мисленнево-комунікативної взаємодії військовослужбовців.

Комунікативне обслуговування професійного колективу з залученням терміносполучень-омофраз відбувається в офіційному, усному і писемному, а також в неофіційному усному дискурсах.

ВО – професійні жаргонізми функціонують в неофіційному військовому дискурсі. Їх головне функціонально-прагматичне навантаження – вираження емоційних реакцій у процесі спілкування військовослужбовців.

Використання емотивно-експресивних стилістично-маркованих ПЖ складає для співрозмовників функціональний мовний резерв більш адекватного самовираження та взаєморозуміння, що, у свою чергу, є дійовим чинником регуляції адресатно-адресантних відношень у процесі комунікативного акту.

Інакше кажучи, роль професійних жаргонізмів обумовлена прагненням мовців до експресії за посередництвом поновлення лексичного фонду, бажанням подолати «автоматизм» стилістично-нейтральної лексики [12, с. 121].

Отже, за функціонально-стилістичними характеристиками ВО представлені термінами та професійними жаргонізмами. ВО – терміни відзначаються стилістичною нейтральністю. Військовим фразеологізмам – ПЖ властивий високий ступінь експресивної забарвленості. Показники кількісного розподілу стилістичних шарів ВО засвідчують перевагу ПЖ по відношенню до ВО – термінів. Перелік стилістичних та функціонально-дискурсивних відмінностей ВО вказує на їх розгалуженість.

З огляду на вищевикладене, вважається перспективним подальше вивчення конотативних складових семантичного змісту ПЖ, на основі яких задіяно механізми функціонування стилістичних прийомів, що, у свою чергу, сприятиме повнішому з'ясуванню прагматико-стилістичного ресурсу омофразії.

Список використаної літератури

- 1. Большой** англо-русский словарь: в 2-х т. / [Под рук. И. Р. Гальперина, Э. М. Медниковой]. – М. : Русский язык, 1987. – Т. 1. – 1987. – 1037 с., Т. 2. – 1988. – 1072 с.
- 2. Кунин А. В.** Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Высш. школа, 1986. – 336 с.
- 3. Мореховский А. Н.** Стилистика английского языка /

А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст. – К. : Вища школа, 1991. – 272 с. **4. Судзиловский Г. А.** Сленг – что это такое? Английская просторечная военная лексика / Г. А. Судзиловский // Англо-русский словарь военного сленга.– М. : Воениздат, 1973.– 180 с. **5. Балабін В. В.** Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу / В. В. Балабін. – К. : Логос, 2002. – 315 с. **6. Англо-русский военный словарь** / [под ред. Г. А. Судзиловского. – М. : Воениздат, 1987. – 655 с. **7. Tomajczyk S. F.** Dictionary of the Modern United States Military / S. F. Tomajczyk. – Jefferson, North Carolina : Mc Farland & Co. 1996. – 785 p. **8. Newsweek** (May 3) 1999. **9. Hechler K.** The Bridge of Remagen / K. Hechler. – Missoula, Montana : Pictorial Histories Publ.Co., Inc., 1993.– 218 p. **10. View Messages.** – 2008. – [Cited 2008, 12 September]. Available from: - <http://www.thebackpacker.com/trailtalk/thread/6783.php>. **11. Letters from Iraq:** Press Review. IAVA Blogs. 2005. –Available from: – <http://www.misoldierthoughts.blogspot.com>. **12. Омельчук Л. Ф.** Композитные глаголы-конверсивы в английском языке / Л. Ф. Омельчук, Н. М. Максимчук, И. А. Онищенко // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2006. – № 741. – С. 118 – 122.

Вигівський В. Л. Стилістичне розшарування військових омофраз та їх стилістичні типи

В статті розглянуто функціонально-стилістичну диференціацію військових омофраз з огляду на їх стильову належність, мовну функцію та сфери дискурсивної реалізації. Омофрази – професійні жаргонізми виконують емотивно-експресивну функцію і реалізуються у неофіційному усному дискурсі. Омофрази – складені терміни виконують інформативну функцію, сферою їх реалізації є офіційний усний та писемний дискурси, а також неофіційний усний дискурс. Представлено дані щодо кількісного розподілу ВО за стилістичним критерієм, а також уточнено поняттєві відмінності термінів «військовий сленг» та «професійний жаргонізм».

Ключові слова: військові омофрази, стилістичні типи, професійний жаргонізм.

Выговский В. Л. Стилистическое расслоение военных омофраз и их стилистические типы

В статье рассматривается функционально-стилистическая дифференциация военных омофраз с учётом их стилевой принадлежности, языковой функции, а также сферы дискурсивной реализации. Омофразы – профессиональные жаргонизмы выполняют эмотивно-экспресивную функцию и реализуются в неофициальном устном дискурсе. Омофразы – составные термины выполняют информативную функцию, сфера их реализации – официальный устный и письменный дискурсы, а также неофициальный устный дискурс. Представлены данные по количественному распределению ВО согласно

стилистическому критерию, а также уточнены понятийные различия терминов «военный сленг» и «профессиональный жаргонизм».

Ключевые слова: военные омофразы, стилистические типы, профессиональный жаргонизм.

Vygivsky V. L. The Stylistic Stratification of Military Homophrases and Their Stylistic Types

The article deals with the functional and stylistic differentiation of military homophrases taking into consideration their stylistic appliance, linguistic function and the sphere of discourse realization. There have been next to no works to investigate the phenomenon of military homophrases. Homophrasal oppositions appear due to asymmetrical dualism of linguistic signs and consist in formal coincidence of material forms of two or more phrases parallel with divergence in their content. The above-mentioned process is very active in Anglo-American military phraseology. Homophrases – professional jargonisms perform an emotive-expressive function and are realized in an informal spoken discourse. Homophrases – military phrasal terms are informative by function and the sphere of their realization is formal spoken and written discourses as well as an informal spoken discourse. Here is also presented the quantitative distribution of military homophrases in accordance with a stylistic criterion together with the clarification of the conceptual difference between the terms of «military slang» and «professional jargon». Stylistically neutral military phrasal terms do not have homophrases among free and phraseological word groups. More than two thirds of military homophrases belong to professional jargonisms which are highly idiomatic, often humorous or ironic, and possess a high level of expressiveness.

Key words: military homophrases, stylistic types, professional jargonism.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Мойсієнко В. М.

УДК 811.111:165.194

I. A. Bokun

FORCE DYNAMICS AS A CONSTRUAL OPERATION

Cognitive linguistics pays much attention to construal operations [1; 2; 3]. Construal operations are cognitive processes whereby we understand particular situations. Such cognitive processes include categorization, metaphor, figure-ground alignment, blending, and force dynamics. Force dynamics is the view that a large part of meaning can be described in terms of